

Тетяна Геннадіївна Назаренко,
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу навчання географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України

**Вчитель, методист, вчений Михайло Панасович Откаленко.
До 105-ї річниці з дня народження**

В цьому році виповнюється 105 років із дня народження видатного українського вченого, методиста, завідувача відділу методики географії Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП) Михайла Панасовича Откаленка.

Откаленко Михайло Панасович (1913-1981) уродженець Вінницької області Немировського району, закінчивши Київський університет імені Тараса Шевченка, розпочав вчителювати в 1931 році.

Під час Другої світової війни брав участь у боях за визволення території багатьох областей України і країн Центральної Європи: Польщі, Чехо-Словаччини, Угорщини, за що відзначений бойовими нагородами.

Після війни працював у школах міста Києва, де викладав географію

У 1958 році професор О. Діброва запросив його до роботи в Науково-дослідний інститут педагогіки, в якому очолював відділ методики географії, а з 1959 року вже сам Михайло Панасович стає керманічом цього відділом на довгі 22 роки.

Незабаром, після початку роботи в УНДІП він захищає кандидатську дисертацію, стає провідним ученим у розвитку географічної освіти в Україні. Йому належить понад 200 науково-методичних праць, серед яких 19 посібників: «Методика викладання початкового курсу фізичної географії», «Методика роботи з картою», «Поурочні розробки початкового курсу фізичної географії», «Методика позакласної і позашкільної роботи з географії», «Про планету Земля» і багатьох інших.

В науково-дослідницькій діяльності він дотримувався двох напрямів: виховання в учнів відданості своїй Батьківщині і формування їхньої пізнавальної активності.

Саме Михайло Панасовичу належить ідея методичної тріади: «вчитель – методист – вчений», яку і зараз наслідує Інститут педагогіки НАПН України. Цьому сприяло розуміння методики географії, розвиток якої Михайло Откаленко вбачав у методології предмета: яка методологія, така й методика. Він дотримувався відомої істини в дидактиці: правильно поставлена методика має впливати із самої сутності географії. До методології Михайла Панасович відносив способи і процес здобування знань. Методику він розглядав не тільки як передачу суми знань, умінь і навичок, а й як творчість і не визнавав шаблонних рецептів, які, на його думку, тільки паралізують творчу діяльність учителя.

За час завідування відділом методики географії М. П. Откаленком вийшло 11 збірників «Методика викладання географії» і 15 збірників «Краєзнавство в школі», які видавалися щорічно і в яких висвітлювалися проблеми теорії і практики шкільної географії.

Розвитку методики географії в Україні сприяли організовані Михайлом Откаленком наукові конференції і виїзні засідання відділу (лабораторії) методики географії УНДПУ. Він був організатором й учасником усіх засідань, а вони проводились в усіх областях України на теми, присвячені становленню і розвитку методики географічної освіти і виховання учнів.

Неможливо окреслити коло активної діяльності Михайла Панасовича: він керував свого часу науково-методичною комісією при Міністерстві освіти України, республіканською секцією методики географії Педагогічного товариства, був членом президії Українського географічного товариства, брав активну участь в усіх географічних з'їздах і незважаючи на завантаженість, турбувався про зростання методичної майстерності вчителів, виступав з лекціями і повідомленнями про нові досягнення географічної науки і методики географії. Михайла Панасовича немає серед нас, але ім'я видатного українського методиста, ученого й педагога буде завжди шановане вчителями географії, викладачами закладів вищої освіти, і всіма тими, хто його близько знав. Наукові праці Михайла Панасовича успішно розвиваються і впроваджуються в практику його учнями та вже учнями учнів.

Інститутом педагогіки Національної академії педагогічних наук України до Дня науки України започатковано щорічний конкурс на здобуття премій імені видатних вчених-педагогів та методистів.

У зв'язку із ювілеєм М. П. Откаленка, відділ навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України ініціював створення премії з теорії та методики навчання географії його імені.

В цьому році конкурсна комісія відібрала переможців, ними стали Топузов Олег Михайлович – директор Інституту педагогіки, віце-президент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, який свого часу очолював лабораторію (відділ навчання географії та економіки) та Забуга Наталія Іванівна – завідувач сектору наукового та навчально-методичного забезпечення змісту природничо-математичної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі Інститут модернізації змісту освіти.

Переможців вітаємо! Сподіваємось, що ім'я Михайла Панасовича Откаленка буде орієнтиром для прийдешніх генерацій методистів, вчителів та науковців та очікуємо на нових переможців.